

Аналіз аудіального складника в анімації Волта Діснея

Микола Моженко^{1*}, Лев Рязанцев¹

¹Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація. *Мета статті* — проаналізувати аудіальний складник в анімації Волта Діснея та розглянути особливості його зв'язку з візуальним рядом. *Результати дослідження.* Звук у фільмах Волта Діснея — це не тільки музичний фон, а й важливий образний складник усього твору. У фільмі «Пароплавчик Віллі» Дісней відкрив принцип синхронного поєднання рухів персонажів із музикою, відомий як «міккі-маусинг», а в серії короткометражок «Silly Symphonies» звук та музика не лише ілюструють дію, а й розвивають сюжет та впливають на анімацію персонажів. У фільмі «Концерт джазу» візуальний ряд свідомо побудований за музичними принципами. В його повнометражних анімаційних фільмах на перше місце виходять пісні, які стали головним надбанням багатьох фільмів Діснея. Вони можуть виконувати роль експозиції, знайомити з персонажами й місцем дії, доносити через мелодію емоційний стан персонажів, їхні мрії, цілі, характери. Дісней підбирав для озвучення акторів, які мали специфічні голосові дані, що дозволяло глибше розкрити характер анімованих персонажів. Фільми Діснея можна назвати «візуальною музикою», адже аудіальний складник у них має величезний вплив на сприйняття візуальних елементів. Найкращого симбіозу звуку з зображенням Дісней вдалося досягти у фільмі «Фантазія», в якому анімація набагато сильніше впливає на глядачів, аніж візуальні чи музичні елементи, взяті окремо. *Наукова новизна* статті полягає в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві детально розглянуто процес роботи Діснея над його першими звуковими анімаційними фільмами, досліджено джерела його візуальної та звукової естетики. *Висновки.* Дісней вдалося зрозуміти, як саме звук впливає на емоційний стан глядачів та допомагає встановити зв'язок з аудиторією, щоб передати їй певну художню ідею. Він започаткував естетику анімаційного звуку, а його фільми — важлива спадщина всього світового кіно. *Ключові слова:* звукові технології в анімації; пісня в анімації Діснея; міккі-маусинг; взаємодія візуального та аудіального

Для цитування

Моженко, М., & Рязанцев, Л. (2024). Аналіз аудіального складника в анімації Волта Діснея. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 51, 57–66. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.51.2024.318353>

Вступ

З появою звуку в кіно анімаційні фільми стали одним із перших експериментальних полігонів для його творчого використання. Американський продюсер, режисер, художник-аніматор Волт Дісней був не лише одним із перших творців звукових анімаційних фільмів в історії кінематографа, а й першовідкривачем багатьох творчих прийомів взаємозв'язку візуального зображення з музичним супроводом. Звук у його фільмах виступає не тільки як музичний фон, а й стає важливою образною

частиною всього анімаційного твору. І хоча сьогодні анімаційні фільми переважно створюються за допомогою цифрових технологій, все ж підвалини мистецтва анімації були закладені саме в перших звукових анімаційних фільмах Волта Діснея. Тому важливо проаналізувати основні творчі прийоми та засоби поєднання звуку й зображення, адже вони залишаються актуальними й сьогодні, адже сучасні аніматори творчо переосмислюють їх у своїх фільмах.

Аналіз попередніх досліджень. Тему анімації розкривали у своїх роботах українські дослід-

ники С. Безклубенко (2008), Л. Брюховецька та А. Канівець (2018). І. Печеранський (2023) розглядає передумови та динаміку розвитку анімаційної індустрії впродовж XX – на початку XXI ст. В дисертації К. Дишель (2015) досліджується вплив мультиплікації на емоційний розвиток молодших школярів. Роль пісні в кінематографі, зокрема в українському, проаналізував Л. Рязанцев (2017). Проблему ролі звуку в анімації, зокрема у фільмах Волта Діснея, було порушено в працях таких закордонних дослідників, як Д. Бендацці (2020), С. Шасс (Chasse, 2015), Л. Лазареску-Туа (Lazarescu-Thois, 2018). Книга Ф. Томаса та О. Джонстона (Thomas & Johnston, 1984) розповідає не лише про творчий шлях Волта Діснея, а й привідкриває завісу над тим, як створювалися класичні анімаційні фільми Діснея. Робота Г. Вайтейкера, Дж. Халаса і Т. Сіто (Whitaker et al., 2009) присвячена детальному розгляду технології таймінгу в анімації, тобто поєднанню та синхронізації музичного супроводу з анімацією намальованих персонажів.

Роль музики в анімаційних фільмах Волта Діснея висвітлювалася в дослідженні, присвяченому аналізу використання просторового звуку та системи Fantasound у фільмі «Фантазія» (Моженко & Рязанцев, 2023). У цій статті, на відміну від попередніх досліджень, акцентується увага на принципах і способах використання аудіальних складників у фільмах митця — діалогів, музики, шумів, пісень. Розглядаються також аспекти зв'язку візуального ряду з музикою, що сприяє створенню цілісних аудіовізуальних образів.

Мета статті — проаналізувати аудіальний складник в анімації Волта Діснея та розглянути особливості його зв'язку з візуальним рядом у творчості видатного аніматора.

Результати дослідження

Анімація, анімаційне кіно (від лат. *anima* — душа; *animation* (фр., англ.), *animazione* (італ.) — натхненність, сповнений духовних прагнень) — різновид кінематографа («оживлення» малюнків, ляльок, речей) (Безклубенко, 2008, с. 17). Хоча термін «анімація» набув найбільшого поширення у світі, проте за радянських часів часто використовувався ще й термін «мультиплікація».

Виникнення мальованої анімації як технології припадає на період з 1890-х до 1900-х рр. Перші анімаційні фільми створювалися за допомогою доволі примітивної ручної технології, коли кожен кадр малювався окремо, а для створення ілюзії руху кожен наступний кадр повинен був трохи відрізнятись від попереднього, а це вимагало створення сотень і навіть тисяч окре-

мих малюнків. Для спрощення цього процесу в 1910-х рр. було винайдено метод пошарового малювання, коли художники-аніматори малювали різні елементи кадру на окремих прозорих целулоїдних плівках (целах). Нерухомий задній фон малювався окремо, а рухомі об'єкти або частини тіла персонажів — на таких прозорих листах, які накладалися на фон зверху. Кожен кадр знімався окремо, після чого заміняли малюнки тільки рухомих частин об'єктів чи персонажів і знімали наступний кадр. Таким чином, створювалася ілюзія руху та анімація персонажів, коли плівку з відзнятими окремими кадрами потім проєктували на кіноекран зі швидкістю 24 кадри на секунду.

Після визначення загального хронометражу всього анімаційного фільму, аніматори переходили до детального розрахунку часу для окремих сцен. Ці розрахунки заносили в спеціальні тактові листи (*timing sheets*), які нагадували нотний стан з кількома горизонтальними лініями — для діалогу, музики та шумових ефектів (Whitaker et al., 2009, р. 17). На відміну від ігрових фільмів, де діалоги акторів записується одночасно з їхніми діями під час фільмування, в анімації діалоги повинні бути записаними заздалегідь, щоб під них можна було точно підігнати рух та міміку анімованих персонажів. Після того, як звукова доріжка була готова, починали складати покадрову хронометражну таблицю для анімації. Кадр за кадром реєструвалися всі звуки — діалоги персонажів, музика, шуми та їхня довжина; потім ці дані переносилися на експозиційні аркуші, які слугували аніматору орієнтиром в його роботі над сценою. Керуючись цими даними, аніматор і створював необхідний жест, міміку, артикуляцію для кожного персонажа, а також розраховував необхідну кількість кадрів для тієї чи іншої дії. Тільки завдяки цьому і вдається досягти повного злиття звуку й зображення, притаманного будь-якій професійно зробленій анімації (Whitaker et al., 2009, р. 125). Саме таку пошарову техніку створення анімації вперше застосував Волт Дісней (Toons Mag, 2015).

Специфіка анімаційного фільму полягає в тому, що його візуальний ряд у порівнянні з ігровим фільмом не є фотографічною фіксацією реального світу, а зображувані предмети мають лише прообрази в реальному світі.

На думку Т. Гродаля (Grodal, 2017), анімаційні (А-фільми) та фотографічні (F-фільми) фільми використовують однакові платформи для перегляду — кінотеатри, телебачення та стрімінг-сервіси. Вони звертаються до тих самих органів чуття — зору та слуху, а лише опосередковано, завдячуючи синестезії, впливають на інші чуття. Однак вони мають дуже різну естетичну основу. Естетичним

режимом за замовчуванням для F-фільмів є копіювання зовнішнього світу в базейнському розумінні як відбитка реальності, заснованому на фотографічній технології (Bazin, 1967). На противагу цьому естетичний режим A-фільмів ґрунтується на способах, якими мозок може обробляти візуальний світ або уявляти реальні чи можливі світи. Цей спосіб походить від довгої історії живопису, адже художники у своїх малюнках часто створювали спрощене відображення навколишнього світу. Це добре видно й на дитячих малюнках, де, скажімо, в зображенні людини ми бачимо коло замість голови, крапки замість очей, лінію замість рота та замість рук і ніг (Grodal, 2017, p. 1).

Внаслідок цього змінюється й структура фабули анімаційних фільмів, бо вона може описувати фантастичні ситуації, часто абсолютно неможливі в ігровому кіно. Анімація, яку багато хто вважає інфантильною, дитячою забавкою, є стилізацією реальності, художнім портретом. Анімаційний фільм може зображати все, що може створити розум. Все, що художник марно сподівається знайти в реальному світі, може з'явитися в його анімації (Lazarescu-Thois, 2018).

Цілком зрозуміло, що має змінитися й звуковий чинник, і характер його поєднання з візуальним. Рухи намальованих персонажів повинні більш точно узгоджуватися з музичним ритмом та шумами, через що досягається набагато більший ступінь їхньої відповідності, аніж в ігрових фільмах. Темпоритмічна синхронність руху та звуку в кадрі може досягатися тут навіть у найдрібніших деталях.

Волт Дісней першим звернув увагу на важливу роль звуку в анімації й продемонстрував це у своєму першому анімаційному звуковому короткометражному фільмі *«Пароплавчик Віллі»* (Steamboat Willie, 1928), який створювався як синхронно озвучений фільм та мав величезний успіх. Важливо відзначити, що ігрове звукове кіно в цей час тільки зароджувалося. Саме починаючи з цього фільму, звук став провідним елементом і в усіх подальших анімаційних фільмах Дісней (Бендацці, 2020, с. 206).

Далі Дісней створив цілий анімаційний серіал короткометражних фільмів *Silly Symphonies* (Кумедні симфонії), який виходив з 1929 по 1939 рр. Усього за цей час він випустив 75 короткометражних анімаційних фільмів. Однією з цілей їхнього створення було дослідження ролі звуку в анімації. Тому їх виробництво починалося зі створення звукової доріжки. Музичні композиції дозволяли спростити розробку сюжетних елементів і навіть впливали на підбір персонажів. Розглянемо декілька фільмів з цього серіалу.

«Танець скелетів» (англ. The Skeleton Dance) — чорно-білий короткометражний музичний мультфільм Волта Дісней, який вийшов у 1929 р. Це був перший фільм із серії *Silly Symphonies* (Кумедні симфонії), який втілював у звуко-зорових образах симфонічну поему К. Сен-Санса *«Танець смерті»* (Danse Macabre). Музика та відеоряд синхронізували дії в кадрі та їхній ритм, що підсилювало як відчуття жаху, так і створювало комічний ефект. Фільм розпочинається з кадру, в якому сова, що сидить на гілці перед повним місяцем на небі, під супровід тривожної музики надувається й здмувається синхронно з поривами вітру. На задньому плані видно церкву й цвинтар. Коли стрілки на церковному годиннику показують північ — лунає його передзвін і з гробниці вистрибують чотири скелети, які починають танцювати під музику. Їхній синхронний танок викликає асоціації з танком маленьких лебедів з відомого балету. Один зі скелетів дістає дві кістки з одного зі своїх партнерів і починає грає на його хребті, хребцях і черепі, наче на ксилофоні, причому синхронно з партією музичного інструмента, що звучить у саундтреку. Інший скелет грає на котячому хвості, наче це віолончель. У фіналі чути спів півня, який лякає скелети і вони розсипаються на купу кісток, а потім збираються в один велетенський скелет з чотирма головами, який поспішає знову сховатися у могилі. Максимальна синхронізація музичного ряду з чудернацьким танком скелетів створює цікавий комічний ефект. Взагалі, в серіалі *Silly Symphony* музика переважала над зображеннями, які скоріше були ілюстраціями до неї (Бендацці, 2020, с. 211).

«Музична країна» (англ. Music Land) — це 55 фільм мальованого серіалу *Silly Symphonies*, створений Walt Disney Productions і випущений 5 жовтня 1935 р. В ньому Дісней анімує-оживляє різноманітні музичні інструменти, які стають героями романтичної історії про кохання між Принцесою Скрипкою (яка уособлює класичну музику) та Принцом Саксофоном (який символізує джаз). Фільм починається з показу карти Країни Музики, на якій ми бачимо Країну Симфонії — величезне королівство класичної музики, де принцеса (яка нагадує антропоморфізовану скрипку) нудьгує від повільних придворних бальних танців. А по інший бік Моря Розбрату лежить Острів Джазу — гігантське джазове королівство, яке живе гарячою джазовою музикою та танцями, але тамтешній принц (саксофон-альт) мало цікавиться ними. Він за допомогою кларнета-телескопа помічає за морем принцесу й миттєво закохується та вирішує плисти через море на човні-ксилофоні, щоб зустрітися з нею.

Однак їхній флірт переривається, коли мати принцеси (віолончель) посилає своїх охоронців, щоб ті кинули принца в тюремну вежу, яку уособлює метроном. Бажаючи врятуватися, принц під мелодію «Пісні в'язня» пише записку з проханням допомоги й передає її пташці, яка приносить послання батькові (баритон-саксофон), котрий вигукує бойовий клич — джазову версію пісні Assembly (Збори). Острів Джазу використовує свій оркестр як артилерію, бомбардуючи Країну Симфонії музичними нотами, які вибухають, наче снаряди, під звуки джазового свінгу. Країна Симфонії у відповідь на це відкриває вогонь гарматами з органних труб, які вистрілюють надзвичайно гучними та шаленими музичними нотами під рефрени «Польоту Валькірій» Ріхарда Вагнера. Історія закінчується на щасливій ноті подвійним весіллям між принцом і принцесою та королем і королевою, коли громадяни обох країн танцюють на щойно збудованому Мосту Гармонії. Так за допомогою анімації, перетворюючи музичні інструменти на живих персонажів, Дісней проводить думку про хибність протиставлення класичної музики та джазу, адже всі вони є мешканцями Країни Музики.

Ще в «Пароплавчику Віллі», а потім і в короткометражних фільмах із серії Silly Symphonies (Кумедні симфонії) Дісней відкрив і втілює свій основний принцип поєднання звуку з зображенням, який полягає в тому, що кожен акцент руху, наприклад стрибок, падіння, удар тощо має припадати на акцентовану долю такту чи акцентований такт музичного періоду. Цей принцип навіть отримав назву «мікі-маусинг» — на честь відомого героя анімаційних фільмів Дісней. Ось, наприклад, коли мишеня втікає від лева й на бігу вдаряється головою об скелю, то цей удар, підкреслений гонгом чи литаврами, припадає на сильну частку такту. Мальовані епізоди будуються відповідно до розчленування музики на такти, приблизно вісім плюс вісім тактів, або чотири плюс чотири, залежно від розмірів зображуваного руху. Таким чином, обумовлено часовий перебіг візуального ряду в найкоротших відрізках фільму. Це ще більше підсилює комічний ефект, породжений однією лише деформацією зображуваних предметів.

Яскравим прикладом того, як візуальний ряд може бути цілком свідомо побудованим за музичними принципами є фільм Дісней «Концерт джазу» (The Band Concert, 1935) в якому анімація творчо узгоджується з увертюрою Россіні «Вільгельм Телль». Тут музика повністю керує анімацією кадрів. Фази рухів музикантів-тварин, що грають, ідеально прилаштовані до кожної музичної фрази, акценти до акцентів, рух у кадрі — до руху мелодії. Вихор, що налітає, забирає з собою музикантів, ноти, концертну естраду, диригента Мікі Мауса; усе кружляє

в такт музиці, яка одночасно є й музикою в кадрі. Досягнувши найвищої точки, музика застигає на мить, а потім внаслідок падіння динаміки та темпу всі музиканти та предмети опускаються на землю; литаврист потрапляє на своє місце точно в той момент, коли в музиці лунає удар литавр. Тут синхронність музики та зображення ідеальна, цей задум у втіленні візуального чинника народився безпосередньо з характеру музики. Дісней, працюючи над цим фільмом, розраховував число кадрів і число малюнків на секунду відповідно до найдрібніших музичних побудов і точно пристосовував кількість малюнків до ритмічної тривалості кожного такту музики. Так йому вдалося досягти ідеального узгодження акцентів як у візуальному, так і в звуковому ряді.

Зазначимо, що в повнометражних анімаційних фільмах із музичних компонентів на перше місце виходять пісні, які стали головним надбанням багатьох анімаційних фільмів Дісней. В них пісня відіграє неабияку роль у побудові наративної структури самого фільму. Вона може виступати як експозиція, пояснюючи деякі деталі фабули й знайомлячи з персонажами та місцем дії, або доносити через мелодію емоційний стан персонажів, їхні мрії, цілі, характери, мотивацію їхніх вчинків.

Фільм Волта Дісней «Білосніжка та сім гномів» (англ. Snow White and the Seven Dwarfs), який вийшов на екрани 21 грудня 1937 р., став першим повнометражним музичним анімаційним фільмом від студії Disney. У 2010 р. фільм було дубльовано українською мовою на студії «Le Doyen» на замовлення «Disney Character Voices International» (Studio LeDoyen, б.д.).

Пісні в «Білосніжці та семи гномах» написали Френк Черчілл і Ларрі Морі. Пол Дж. Сміт і Лі Харлайн створили фонову музику. Ролі озвучували Адріана Каселотті — Білосніжка, Люсіла Ла Верн — Зла королева.

Пісня «I'm Wishing» (Я бажаю) у фільмі відіграє роль експозиції, пояснюючи деталі фабули й знайомлячи глядачів з персонажами. Білосніжка співає біля «Колодязя побажань» про свої мрії знайти кохання (DisneyMusics, 2013b), (український дубляж — Mavka, 2023):

Загадай бажання ти
Омріяне давно.
Якщо слова відлунюють
То здійсниться воно.

Бажаю, бажаю,
Щоб мене знайшов,
Коханий, коханий
В цей день

Я мрію, я мрію,
Про слова, яких
Не чула, не чула
Ніде.
(переклад Романа Дяченка)

Білосніжку біля колодязя оточують голуби. Вона розмовляє з ними, вимовляючи слова в ритмі мелодії. Цей перехід від мови до пісні настільки природний, що глядачі навіть не помічають його, і він чудово передає емоційний стан героїні (Lazarescu-Thois, 2018). Принц, побачивши її, з захопленням слухає пісню. Коли Білосніжка закінчує співати, принц, зворушений її голосом і красою, підходить до колодязя, щоб сказати їй про своє кохання. Схвильована Білосніжка ховається в будівлі, але збентежена й щаслива слухає його слова з балкона замку. Проте й Зла Королева підслуховує їх, що розпалює її ревності до Білосніжки. З допомогою голуба Білосніжка надсилає принцу поцілунок. Продовжує тему кохання та передає емоційний стан героїні та її мрії пісню «Someday My Prince Will Come» (Одного разу прийде мій принц»), (Disney UK, 2019), український дубляж (Mavka, 2023):

Я знаю, прийде він,
Принц мій омріяний,
І до замку свого поведе.
Жити щастя там буде
Знаю, повернеться
Кохання втрачене.
Буде спів птахів і
весільних дзвонів там,
Коли знайде він мене
(переклад Романа Дяченка)

Цю пісню принцеса Білосніжка співає перед тим, як заснути, мріючи про те, що принц, якого вона зустріла біля замку, колись повернеться до неї. Пізніше Білосніжка знову повторює пісню, готуючи пиріг. У фіналі фільму, коли щасливі принц і Білосніжка вже їдуть до замку, знову лунає ця пісня з приспівом — тобто у фільмі вона виступає лейтмотивом їхнього кохання. Структура акордів 32-тактного вальсу, що лежить в основі цієї зворушливо-ліричної мелодії, стала одним з чинників її величезної популярності в джазових колах.

У рейтингу Американського інституту кіномистецтва «100 найкращих пісень з американських фільмів за 100 років за версією AFI» (AFI's 100 years, 2004) пісня посіла 19 місце. Вальс Білосніжки, перекладений багатьма мовами світу, виконувався й продовжує виконуватися десятками співаків, включаючи Луї Армстронга, Дайану Росс

та Барбару Стрейзанд. Він також залишається класикою світового дитячого репертуару. «Білосніжка» стала першим американським фільмом, що отримав альбом саундтреків, який було випущено водночас із художнім фільмом (Dubiel, 2023).

Велике значення в анімації має підбір акторів. Прагнучи надати кожному персонажу унікальності, Дісней підбирав таких акторів, які мали специфічні голосові дані, зокрема, на роль Білосніжки він шукав виконавицю з незвичайним, практично дитячим голосом. Прослуховування пройшло близько ста п'ятдесяти дівчат, й у вересні 1935 р. роль отримала дев'ятнадцятирічна співачка Адріана Казелотті. Саме її дитячий голос найбільше сподобався Діснею, адже здавалося, що це співає 14-річна дівчина. Її гонорар за озвучення ролі Білосніжки становив 970 доларів. Проте сама Казелотті довгий час не могла продовжувати кар'єру співачки, оскільки Дісней заборонив їй цей робити згідно з контрактом. «Мені шкода, але цей голос не може бути використаний ніде. Я не хочу псувати ілюзію Білосніжки», — відповідав Дісней на всі пропозиції для співачки (Thomas, 1993).

Принца озвучив бродвейський співак Гаррі Стоквелл, який виконував цю роль у стилі оперети 1930-х рр.; Дісней вимагав того ж і від Казелотті, щоб досягти гармонії між їхніми голосами. На роль королеви була запрошена театральна актриса Люсіль Ла Верн. Діснею дуже сподобалася величавість у голосі Ла Верн, а також її відьмівський сміх. З роллю королеви актриса впоралася з легкістю в основному завдяки своєму глибокому й проникливому голосу, але, коли вона взялася за озвучення Відьми, звукорежисер заявив їй, що її інтонації були надто гламурними. Тоді Ла Верн попросила дати їй хвилинку, вийшла, а потім повернулася й почала говорити хрипким та скрипливим голосом, що перевершило всі очікування Діснея. Коли сеанс запису закінчився, Дісней запитав, як їй вдалося так змінити голос. Актриса відповіла, що просто витягла свою штучну щелепу.

Ще однією з найвідоміших пісень у «Білосніжці й семи гномах» є «High-No», яку співає група з семи гномів під час роботи в шахті, в якій вони видобувають діаманти та рубіни. Фраза «High-No» має морське походження й означає ритм руху під час підйому чи буксирування. У мелодії «High-No» кожен гном має власну акустичну характеристику. Їхні кроки ідеально узгоджуються з музикою, але це більше, ніж «міккі-маусинг». Звукові ефекти чудово поєднуються з мелодією. Структура самої пісні значною мірою складається зі свисту гномів, що відсилає нас до попередньої мелодії «Whistle While You Work» (Свистіть, коли

працює). Ми чуємо, як свистить кожен з персонажів, — і Білосніжка, й гноми під час роботи. Пісня гномів продовжується вже за кадром, її чують різні звірі, які зайшли в будинок гномів. Тоді звірі ховаються в лісі, реагуючи на наближення гномів, а черепаха навіть падає зі сходів у такт музики (Lazarescu-Thois, 2018).

Анімаційний фільм «Білосніжка та сім гномів» започаткував використання звукових ефектів та звукового дизайну у фільмах. Діснею не лише вдалося створити першу повнометражну анімацію з цільним, оповідним сюжетом, але й відкрити різноманітні способи інтеграції музики в структуру фільму.

«Піноккіо» (англ. Pinocchio, 1940) — другий за рахунком повнометражний анімаційний фільм, знятий студією Walt Disney Productions за мотивами казки італійського письменника Карло Коллоді «Пригоди Піноккіо». Фільм також було дубльовано українською мовою на студії «Le Doyen» на замовлення «Disney Character Voices International» у 2017 р. (Studio LeDoyen, б.д.).

У цьому фільмі основним музичним лейтмотивом виступає пісня «When You Wish Upon a Star» (Коли ти загадаєш бажання на зірку, що падає) яку написали Лі Харлін (музика) і Недом Вашингтоном (слова). Вона точно відображає настрій епізоду й виконує одразу дві функції: розповідає, що у виконавця пісні — цвіркуна — дуже тонка натура, та задає настрій для всієї картини (Disney-Musics, 2013a), (український дубляж — Sharpsteen & Luskie, 1940):

Якщо мрію маєш ти,
Всього зможеш досягти.
Все, чого бажає серце,
Справдиться.

Якщо мрія сильна вкрай,
Чого хочеш, забажай.
Справдяться бажання всі,
Як ти просив.
Долі знак
Всі, хто любов пізнав,
Вона дарує враз
Здійснення мрій.

Наче грім, що вдарив з хмар,
Доля дасть тобі свій дар,
Якщо мрієш ти і ждеш,
Здійсниться все.
(Переклад Іллі Чернілевського)

Після величезного успіху анімаційного фільму «Білосніжка та сім гномів» на кіностудії «Walt

Disney Productions» вирішили запросити до запису пісень для «Піноккіо» знаменитих виконавців. Оригінальна версія пісні була виконана Кліфом Едвардсом в образі Цвіркуна Джиміні, і її можна почути у вступних титрах та у фінальній сцені фільму. Робота композитора привернула увагу професійних критиків, і в результаті фільм навіть отримав дві премії «Оскар» — за найкращу пісню «When You Wish Upon a Star» та за найкращий оригінальний саундтрек. Саундтреки для мультфільму були видані окремо, і пісня «When You Wish Upon a Star» набула великої популярності, ставши справжнім хітом 1940-х рр. Відтоді вона стала представницькою піснею The Walt Disney Company й використовувалась у виробничих логотипах на початку багатьох фільмів Disney. У 2002 р. оригінальний сингл Кліффа Едвардса з цією піснею був прийнятий в Зал слави премії «Греммі» (Brubaker, 2013).

«Книга джунглів» (англ. The Jungle Book) — анімаційний музичний комедійний фільм 1967 р., знятий студією «Walt Disney Productions», отримав дуже позитивні відгуки від глядачів та критиків за саундтрек. Фільм було дубльовано українською мовою на студії «Le Doyen» на замовлення «Disney Character Voices International» у 2019 р. (Studio LeDoyen, б.д.).

Анімаційний фільм розповідає про Мауглі, дику дитину, яку виховали в індійських джунглях вовки. Його друзі та чорна пантера Багіра намагаються переконати Мауглі покинути джунглі до прибуття злого тигра Шер-Хана. Однак хлопчик відмовляється йти з Багірою в село до людей. Незабаром Мауглі несподівано зустрічає ведмедя Балу, який живе у власне задоволення й під пісню «The Bare Necessities» (Прості радості) обіцяє подбати про хлопчика, виростити його й ніколи не віддавати в людське село. Пісня «The Bare Necessities» автора Террі Гілксона написана в жанрі кантрі-балади (Disney Kids, 2016), (український дубляж — Reitherman, 1967):

В житті є справжні радощі,
Прості приємні радощі.
Забудьмо про тривоги і свій страх!
В житті є справжні радощі,
І по цимбалах нам дощі,
Тому що справжні радощі
нам в кайф.

Куди не завіюсь,
Куди не піду,
усе мені рідне,
Свій дім знайду.

У пчілок медом пригощусь,
бананом стиглим підживлююсь,
А як під камінь ти зазирнеш
Там ласощі собі знайдеш,
Нарешті радощі життя
Пізнаєш ти.
(переклад Романа Кисельова)

Але у Луї, короля мавпячого народу Бан-дар-лог, інша думка, яку він висловлює у пісні «I Wan'na Be Like You (Я хочу бути як ти)» — він хоче бути людиною (DisneySingItVideos, 2011), (український дубляж — Reitherman, 1967):

Я тут король хвостатих, ой
Я в джунглях VIP
Та з висоти помітиш ти
Які тут всі тупі.

Мені між двоногих місце
Вони моя сім'я
Потруся трохи серед них
І вилюднію я

О, шубі-ду
Я хочу річ людську - у-у
Яскраву і палку
Що несе біду

Солідну роль
Намітив я
А роль моя -
Всесвіту король.
(переклад Романа Кисельова)

Авторами пісні стали Роберт і Річард Шермани, а виконав її співак і музикант Луїс Прима, який озвучував роль короля Луї. Братам Шерманам було доручено придумати божевільні способи розважити глядачів під музику. Вони запропонували пісню джазового звучання з мелодією, схожою на диксиленд, і зробили цього ватажка мавпячої зграї ще й королем свінгу, який полюбляє гойдатися на дереві в такт музики.

Кожна з цих двох пісень відображає характер персонажів, їхні протилежні життєві позиції, мотивації — природну безтурботність (Балу) й прагнення стати людиною (Луї). Тому музичні стилі пісень задумані як контрапунктні: «балада — свінг».

Проте найбільш досконалого й творчого поєднання звуку й зображення Діснею вдалося досягти у фільмі «Фантазія» (1940), який було детально проаналізований у дослідженні науковців (Моженко & Рязанцев, 2023). Цей фільм став

грандіозним експериментом щодо творчого поєднання музики, візуального анімованого ряду та його наративної структури. Отже, цей та багато інших фільмів Діснея можна назвати справжньою «візуальною музикою», оскільки звукові елементи в них мають величезний вплив на сприйняття та інтерпретацію візуальних елементів.

Висновки

Творчість Волта Діснея багато в чому базувалась на новаторському підході до поєднання музики та анімації, адже він був одним із перших, хто зрозумів, що звуковий ряд може не просто супроводжувати та ілюструвати візуальну частину фільму, а й бути важливим компонентом аудіовізуального образу, водночас підсилюючи його емоційний вплив на глядачів. Відкрита Діснеєм технологія «міккі-маусингу», тобто синхронізація музичного ритму та звукових ефектів з анімацією персонажів, дозволила не лише досягати цікавих комічних та драматичних ефектів, а й перетворити цю анімацію на візуалізований звуковий ряд. Особливо яскраво це помітно в анімаційних фільмах серії «Silly Symphonies».

Важливим компонентом звукової естетики діснеївських фільмів стала пісня, яка виступає не лише як музичний супровід, а й допомагає глибше розкрити внутрішній світ героїв, передаючи їхні почуття, бажання та мрії. Пісні в анімаційних фільмах Disney часто розвивають сюжет, занурюють глядачів в атмосферу сцени, що дозволяє їм глибше відчувати емоції персонажів. Від «I'm Wishing» з «Білосніжки і семи гномів» до «When You Wish Upon a Star» з «Піноккіо» ці пісні стали не тільки музичним лейтмотивом, а й важливою частиною оповіді, яка гармонійно доповнює візуальну історію. Зазначимо, що фільми Волта Діснея можна назвати «візуальною музикою», оскільки звукові елементи в них мають величезний вплив на сприйняття та інтерпретацію візуальних елементів.

Отже, творчі доробки Волта Діснея у сфері аудіовізуального синтезу стали важливим надбанням для анімаційного кінематографа, підтвердивши, що творче поєднання анімованих персонажів зі звуковими ефектами, музикою та піснею є визначальним елементом у створенні високоякісних анімаційних фільмів.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві детально розглянуто процес роботи Волта Діснея над першими звуковими анімаційними фільмами, досліджено джерела його анімаційної та звукової естетики й особливості його творчого методу.

Перспективи подальших досліджень. Оскільки в цьому дослідженні основна увага була зосереджена на ролі аудіального складника в перших звукових анімаційних фільмах Діснея, то виглядає доречним у майбутньому зосередитись на аналізі музики та звукового дизайну в фільмах американської студії комп'ютерної анімації Pixar, яка сьогодні продовжує традиції, закладені Волтом Діснеєм, а також дослідити еволюцію самого мистецтва анімації — від печерного живопису до сучасних анімаційних фільмів.

Список посилань

- Безклубенко, С. (2008). Анімація, анімаційне кіно. В *Мистецтво: терміни та поняття* (Т. 1, с. 17–20). Інститут культурології, Академія мистецтв України.
- Бендацці, Д. (2020). *Світова історія анімації: Книга перша. Від початку до Золотої доби* (В. Заєць, О. Журавльова, & Д. Цепкова, пер.). ArtHuss.
- Брюховецька, Л., & Канівець, А. (2018). *Українська анімація*. Фенікс.
- Дишель, К. (2015). *Мультиплікаційні засоби як чинник емоційного розвитку молодших школярів* [Дисертація кандидата психологічних наук, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського].
- Моженко, М., & Рязанцев, Л. (2023). Еволюція форматів просторового звуку в кіно та в контенті стрімінгових сервісів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 49, 54–63. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293285>
- Печеранський, І. (2023). До питання становлення та розвитку анімаційної індустрії у XX – на початку XXI століття. *Культура України*, 79, 37–45. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.079.04>
- Рязанцев, Л. (2017). Роль пісні в українському фільмі. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 37, 89–98. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.37.2017.155617>
- AFI's 100 years...100 songs. The 100 greatest American movie music.* (2004). American Film Institute. <https://www.afi.com/afis-100-years-100-songs/>
- Bazin, A. (1967). *What is cinema?* University of California Press.
- Brubaker, C. (2013, Oktober 8). *From ukulele ike to Jiminy Cricket: Cliff Edwards*. Cartoon Research. <https://cartoonresearch.com/index.php/from-ukulele-ike-to-jiminy-cricket-cliff-edwards/>
- Chasse, S. K. (2015). The Magic in the music of Disney. In *The research and scholarship symposium* (pp. 1–9). Cedarville University. http://digitalcommons.cedarville.edu/research_scholarship_symposium/2015/podium_presentations/3
- Disney Kids. (2016, March 11). *The Jungle Book | The Bare Necessities Song | Disney Junior UK* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/c6e3ITsjLRI?si=GVv1HF4qhlh0n6kn>
- DisneyMusics. (2013a, August 1). *Disney's "Pinocchio" – When You Wish Upon a Star* [Video]. YouTube. https://youtu.be/pguMUFyJ3_U?si=M9XvrNMu9dVoZlFM
- DisneyMusics. (2013b, July 23). *Disney's "Snow White and the Seven Dwarfs" – I'm Wishing/One Song* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/54QeNL5ih6A?si=j1rxCW2yWAK49Ad5>
- DisneySingItVideos. (2011, October 21). *I Wan'na Be Like You (from The Jungle Book)* [Video]. YouTube. https://youtu.be/GokDMNue2Xc?si=a5-rAQCwJuAV_pOP
- Disney UK. (2019, June 15). *DISNEYSING-ALONGS | Someday My Prince Will Come – Snow White lyric video | Official Disney UK* [Video]. YouTube. https://youtu.be/Qg73_Yt_F2I?si=YQCOvMy5j3yluqEr
- Dubiel, B. (2023, August 18). *Disney's Snow White created a strategy that Hollywood still follows 85 years later*. Screenrant. <https://screenrant.com/disney-snow-white-1938-movie-release-first-soundtrack/>
- Grodal, T. (2017). *Aesthetics and psychology of animated films*. ResearchGate. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33510.42567>
- Lazarescu-Thois, L. (2018). From sync to surround: Walt Disney and its contribution to the aesthetics of music. *The New Soundtrack*, 8(1), 61–72. <https://doi.org/10.3366/sound.2018.0117>
- Mavka. (2023, 30 червня). *Білосніжка та семеро гномів мультфільм Дісней українською* [Відео]. YouTube. <https://youtu.be/E-CRheV7SAE?si=kBQZUaBLH0bvIGga>
- Reitherman, W. (Director). (1967). *The Jungle Book* [Film]. Walt Disney Productions. <https://sweet.tv/movie/20332-kniga-dzhungliv>
- Sharpsteen, B., & Luskie, H. (Directors). (1940). *Pinocchio* [Film]. Walt Disney Productions. <https://sweet.tv/movie/29414-pinokkio>
- Studio LeDoyen. (б.д.). *Наші роботи. Дубляж*. Взято 17 жовтня 2024 з <https://www.ledoyen.com.ua/ua/nashi-roboti/dublyazh>
- Thomas, F., & Johnston, O. (1984). *The illusion of life: Disney animation*. Disney Editions.
- Thomas, B. (1993, July 3). Singer still hopes to cash in as voice of Snow White. *The Day*, A2. <http://surl.li/kdnqfc>
- Toons Mag. (2015, July 13). *Walt Disney animation studio walkthrough 1936* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RDa8gHpBK5s>
- Whitaker, H., Halas, J., & Sito, T. (2009). *Timing for animation*. Elsevier.

References

- AFI's 100 years...100 songs. The 100 greatest American movie music.* (2004). American Film Institute. <https://www.afi.com/afis-100-years-100-songs/> [in English].

- Bazin, A. (1967). *What is cinema?* University of California Press [in English].
- Bendatstsi, D. (2020). *Svitova istoriia animatsii: Knyha persha. Vid pochatku do Zolotoi doby* [Animation: A World History: Book one. Foundations – The Golden Age] (V. Zaiets, O. Zhuravlova, & D. Tsepkova, Trans.). ArtHuss [in Ukrainian].
- Bezklubenko, S. (2008). Animatsiia, animatsiine kino [Animation, animated film]. In *Mystetstvo: Terminy ta poniattia* [Art: Terms and concepts] (Vol. 1, pp. 17–20). Instytut kulturolohii, Akademiia mystetstv Ukrainy [in Ukrainian].
- Briukhovetska, L., & Kanivets, A. (2018). *Ukrainska animatsiia* [Ukrainian Animation]. Feniks [in Ukrainian].
- Brubaker, C. (2013, October 8). *From ukulele ike to Jiminy Cricket: Cliff Edwards*. Cartoon Research. <https://cartoonresearch.com/index.php/from-ukulele-ike-to-jiminy-cricket-cliff-edwards/> [in English].
- Chasse, S. K. (2015). The Magic in the music of Disney. In *The research and scholarship symposium* (pp. 1–9). Cedarville University. http://digitalcommons.cedarville.edu/research_scholarship_symposium/2015/podium_presentations/3 [in English].
- Disney Kids. (2016, March 11). *The Jungle Book | The Bare Necessities Song | Disney Junior UK* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/c6e3ITsJLRI?si=GVv1HF4qhlh0n6kn> [in English].
- Disney UK. (2019, June 15). *DISNEY SING-ALONGS | Someday My Prince Will Come – Snow White lyric video | Official Disney UK* [Video]. YouTube. https://youtu.be/Qg73_Yt_F2I?si=YQCOvMy5j3yluqEr [in English].
- DisneyMusics. (2013a, August 1). *Disney's "Pinocchio" – When You Wish Upon a Star* [Video]. YouTube. https://youtu.be/pguMUFyJ3_U?si=M9XvrNMu9dVoZlFM [in English].
- DisneyMusics. (2013b, July 23). *Disney's "Snow White and the Seven Dwarfs" – I'm Wishing/One Song* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/54QeNL5ih6A?si=j1rxCW2yWAK49Ad5> [in English].
- DisneySingItVideos. (2011, October 21). *I Wan'na Be Like You (from The Jungle Book)* [Video]. YouTube. https://youtu.be/GokDMNue2Xc?si=a5-rAQCwJuAV_pOP [in English].
- Dubiel, B. (2023, August 18). *Disney's Snow White created a strategy that Hollywood still follows 85 years later*. Screenrant. <https://screenrant.com/disney-snow-white-1938-movie-release-first-soundtrack/> [in English].
- Dyshel, K. (2015). *Multyplikatsiini zasoby yak chynnyk emotsiinoho rozvytku molodshykh shkoliariv* [The means of animated cartoons as a factor of primary school pupils' emotional development] [PhD Dissertation, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky] [in Ukrainian].
- Grodal, T. (2017). *Aesthetics and psychology of animated films*. ResearchGate. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.33510.42567> [in English].
- Lazarescu-Thois, L. (2018). From sync to surround: Walt Disney and its contribution to the aesthetics of music. *The New Soundtrack*, 8(1), 61–72. <https://doi.org/10.3366/sound.2018.0117> [in English].
- Mavka. (2023, June 30). *Bilosnizhka ta semerohnomivmultfilm Disney ukrainskoiu* [Snow White and the seven dwarfs Disney cartoon in Ukrainian] [Video]. YouTube. <https://youtu.be/E-CRheV7SAE?si=kBQZUaBLH0bvIGga> [in Ukrainian].
- Mozhenko, M., & Riazantsev, L. (2023). Evoliutsiia formativ prostorovoho zvuku v kino ta v kontenti striminhovykh servisiv [The evolution of spatial sound formats in cinema and streaming service]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Arts*, 49, 54–63. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293285> [in Ukrainian].
- Pecheranskyi, I. (2023). Do pytannia stanovlennia ta rozvytku animatsiinoi industrii u XX – na pochatku XXI stolittia [On the question of formation and development of the animation industry in the XX – beginning of XXI century]. *Culture of Ukraine*, 79, 37–45. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.079.04> [in Ukrainian].
- Reitherman, W. (Director). (1967). *The Jungle Book* [Film]. Walt Disney Productions. <https://sweet.tv/movie/20332-kniga-dzhungliv> [in English].
- Riazantsev, L. (2017). Rol pisni v ukrainskomu filmi [The role of the song in the Ukrainian film]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 37, 89–98. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.37.2017.155617> [in Ukrainian].
- Sharpsteen, B., & Luskie, H. (Directors). (1940). *Pinocchio* [Film]. Walt Disney Productions. <https://sweet.tv/movie/29414-pinokkio> [in English].
- Studio LeDoyen. (n.d.). *Nashi roboty. Dubliash* [Our works. Dubbing]. Retrieved October 17, 2024 from <https://www.ledoyen.com.ua/ua/nashi-roboti/dublyash> [in Ukrainian].
- Thomas, B. (1993, July 3). Singer still hopes to cash in as voice of Snow White. *The Day*, A2. <http://surl.li/kdnqfc> [in English].
- Thomas, F., & Johnston, O. (1984). *The illusion of life: Disney animation*. Disney Editions [in English].
- Toons Mag. (2015, July 13). *Walt Disney animation studio walkthrough 1936* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RDa8gHpBK5s> [in English].
- Whitaker, H., Halas, J., & Sito, T. (2009). *Timing for animation*. Elsevier [in English].

Analysis of the Audio Component in Walt Disney Animation

Mykola Mozhenko^{1*}, Lev Ryazantsev¹

¹Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to analyse the audio component in Walt Disney animation, and to study peculiarities of its connection with the visual line. *Results.* In Walt Disney films, sound is not only a musical background but also an important figurative component of the whole creative work. In Steamboat Willie, Disney discovered the principle of synchronic combination of the characters' movements with music, known as "mickey mousing". Additionally, in the Silly Symphonies series of shorts, sound and music not only illustrate the action, but also develop the plot and influence the characters' animation. In Jazz Concert, the visuals are deliberately grounded on musical principles. In feature-length animated films, songs come first, and they have become the main asset of many Disney creative works. They can serve as an exposition, introduce characters and the place of action, convey the characters' emotional state, their dreams, goals and characters through the melody. Disney chose actors with specific voice data for voice acting. This allowed them to reveal the nature of animated characters more deeply. Disney films can be called "visual music" because their audio component has a huge impact on the perception of visual elements. Disney managed to achieve the best symbiosis of sound and image in Fantasia, in which animation has a much stronger influence on the audience than visual or musical elements taken separately. *The scientific novelty* of the article lies in the fact that for the first time in Ukrainian art history, the process of Disney's creative work on his first sound-animated films is studied in detail, and the sources of his visual and sound aesthetics are traced. *Conclusions.* Disney managed to understand how sound affects the viewers' emotional state, and helps to establish a connection with the audience in order to convey a certain artistic idea. He initiated the aesthetics of animated sound, and his films are viewed as heritage of the entire world cinema.

Keywords: sound technologies in animation; song in Disney animation; mickey mousing; interaction of visual and audio

Відомості про авторів

Микола Моженко, старший викладач, Київський національний університет культури та мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0003-4070-3301, e-mail: mozhenko@gmail.com

Лев Рязанцев, доцент, заслужений працівник культури України, Київський національний університет культури та мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0003-1452-9602, e-mail: l.ryazancev2016@gmail.com

Information about the authors

Mykola Mozhenko^{*}, Senior Lecturer, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0003-4070-3301, e-mail: mozhenko@gmail.com

Lev Ryazantsev, Associate Professor, Honored Worker of Culture of Ukraine, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0003-1452-9602, e-mail: l.ryazancev2016@gmail.com

^{*}Corresponding author

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.